

เรื่องที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษในการตรวจสอบ

ภายใต้สถานการณ์ COVID 19

เนตรทิพย์ เสงคราวิทย์

รักษาการในตำแหน่ง ผู้เชี่ยวชาญด้านสอบบัญชี

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิดา 2019 (COVID 19)

การดำเนินงานของสหกรณ์ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ดังกล่าว อาจส่งผลกระทบต่อ การจัดทำงบการเงินของสหกรณ์ได้ ผู้สอบบัญชีต้องให้ความใส่ใจในการตรวจสอบเพื่อรวบรวม หลักฐานการสอบบัญชีที่เหมาะสมอย่างเพียงพอก่อนที่จะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชี ซึ่งจะต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการตรวจสอบหากใช้วิธีการตรวจสอบแบบเดิมๆ มีโอกาสที่งาน จะไม่บรรลุตามเป้าหมาย และไม่ได้ช่วยลดความเสี่ยงของงานตรวจสอบ ดังนั้น ก่อนที่จะ ปฏิบัติงานตรวจสอบ ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาว่ามีเรื่องใดบ้างที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษ โดยผู้เขียน จะเน้นเฉพาะประเด็นที่เห็นว่าสำคัญภายใต้สถานการณ์ COVID 19 ที่ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณา ตรวจสอบ ดังนี้

การตรวจสอบรายได้

ผู้สอบบัญชีต้องพิจารณาว่ามีความเสี่ยงที่งบการเงินขัดต่อข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญ ในการรับรู้รายได้ในทุกกระบวนการตรวจสอบ และผู้สอบบัญชีได้ตรวจสอบเพื่อลดความเสี่ยง จนเป็นที่พอใจแล้ว รายการบัญชีรายได้ที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษในการตรวจสอบ มีดังนี้

รายได้จากการขายสินค้า เนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดของ COVID 19 ซึ่งกระทบความเป็นอยู่ของสมาชิกสหกรณ์ อาจทำให้ยอดขายของสหกรณ์ลดลง ส่งผลให้ คณะกรรมการดำเนินการและฝ่ายจัดการสหกรณ์ มีแรงกดดันในการบริหารจัดการ ทำให้อาจมี การตกแต่งยอดขาย เพื่อให้มีผลการดำเนินงานสูงขึ้น

ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องใส่ใจเป็นพิเศษในเรื่องการเกิดขึ้นจริงของรายได้ ว่ายอดขายเกิดจากรายการที่ส่งมอบสินค้าแล้ว เรื่องที่ผู้สอบบัญชีต้องเน้น คือการตรวจตัดยอดรายได้ เพื่อดูว่ามีรายการขายช่วงวันสิ้นปีสูงผิดปกติหรือไม่ โดยเฉพาะรายการขายเชื่อ หรือตรวจสอบว่ามีการรับคืนสินค้า/ลดหนี้หลังวันสิ้นปีทางบัญชีหรือไม่

รายได้จากดอกเบี้ยรับเงินให้กู้ หลายสหกรณ์ได้มีมาตรการช่วยเหลือสมาชิกที่ได้รับผลกระทบจาก COVID 19 โดยการลดดอกเบี้ยเงินให้สมาชิกกู้ หรือพักชำระต้นเงินและ/หรือดอกเบี้ยเงินให้กู้ ซึ่งมาตรการดังกล่าวส่วนใหญ่สหกรณ์จะกำหนดโครงการเพียงชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ซึ่งไม่ได้กำหนดตลอดทั้งรอบระยะเวลาบัญชีของสหกรณ์

ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องใส่ใจเป็นพิเศษในเรื่องความถูกต้องของการคำนวณดอกเบี้ยรับในช่วงที่สหกรณ์มีมาตรการช่วยเหลือ หากสหกรณ์ใช้โปรแกรมระบบบัญชีผู้สอบบัญชีควรมีการตรวจสอบว่าการกำหนดเงื่อนไขอัตราดอกเบี้ยในโปรแกรมระบบงานเป็นไปตามเงื่อนไขที่สหกรณ์กำหนดหรือไม่ เนื่องจากหากมีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยไม่ถูกต้องจะส่งผลให้การคำนวณดอกเบี้ยรับไม่ถูกต้องทุกรายการ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการแสดงรายการในงบการเงินที่ขัดต่อข้อเท็จจริงได้ รวมทั้งควรทดสอบการคำนวณดอกเบี้ยช่วงที่เป็นรอยต่อของการเปลี่ยนอัตราดอกเบี้ยว่าถูกต้องหรือไม่ และสิ่งสำคัญที่ต้องให้ความใส่ใจอีกประเด็นหนึ่งคือความถูกต้องของการบันทึกบัญชีดอกเบี้ยค้างรับ ณ วันสิ้นปีทางบัญชี โดยเฉพาะสหกรณ์ที่มีมาตรการการพักชำระดอกเบี้ย

การตรวจสอบประมาณการทางบัญชี

ผู้สอบบัญชีต้องประเมินความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่จัดทำประมาณการและข้อมูลอ้างอิงที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งต้องใช้ดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพพิจารณาด้วย ประมาณการทางบัญชีที่ต้องให้ความใส่ใจเป็นพิเศษในการตรวจสอบ ที่จะกล่าวมีดังนี้

การประมาณการหนี้สงสัยจะสูญ

จากสภาพการณ์ดังกล่าวทำให้เศรษฐกิจหยุดชะงักส่งผลให้สมาชิกสหกรณ์ขาดรายได้ อาจขาดสภาพคล่องทำให้จ่ายชำระหนี้ล่าช้า หรือไม่สามารถจ่ายชำระหนี้ได้ สหกรณ์ต้องมีการพิจารณาการตั้งค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญลูกหนี้ดังกล่าว ทั้งนี้ ให้ผู้สอบบัญชีต้องให้ความใส่ใจเป็นพิเศษสำหรับสหกรณ์ที่มีมาตรการพักชำระหนี้ โดยต้องตรวจสอบเงื่อนไขของมาตรการช่วยเหลือแต่ละสหกรณ์ เนื่องจากสหกรณ์มีมาตรการที่หลากหลายรูปแบบ เช่น พักต้นเงิน

ทุกประเภทสัญญา หรือพักต้นเงินบางประเภทสัญญา พักต้นเงินและพักดอกเบี้ย เป็นต้น โดยเงื่อนไขตามมาตรการนี้มีสมาชิกเข้าร่วมโครงการเพียงบางรายเท่านั้น ซึ่งลูกหนี้ที่เข้ามามาตรการฯ ยอดหนี้ที่ถึงกำหนดชำระในระหว่างปี จะไม่นับรวมต้นเงินที่ลูกหนี้ได้รับการพักหนี้ จึงทำให้การตรวจสอบการประมาณการค่าเผื่อหนี้สงสัยจะสูญที่สหกรณ์จัดทำขึ้นมีความยุ่งยาก ซับซ้อนมากขึ้น

ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องตรวจสอบว่าสหกรณ์ได้ประมาณการหนี้สงสัยจะสูญถูกต้องหรือไม่ และมีการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินครบถ้วนหรือไม่

 การประมาณการค่าเผื่อการลดลงของมูลค่าสินค้า

สินค้าที่สหกรณ์สต็อกคงเหลือ อาจขายไม่ได้หรืออาจต้องลดราคาลงเพื่อกระตุ้นให้ขายได้ ทำให้มูลค่าสุทธิที่จะได้รับจากการขายสินค้าอาจต่ำกว่าราคาทุนของสินค้า ดังนั้น ผู้สอบบัญชีต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษในการตรวจสอบมูลค่าของสินค้าคงเหลือ ณ วันสิ้นปี โดยเปรียบเทียบมูลค่าสุทธิที่จะได้รับจากการขายหลังวันสิ้นปี กับราคาทุนสินค้าคงเหลือ เพื่อดูว่ามีสินค้าคงเหลือจะขายได้ต่ำกว่าราคาทุนหรือไม่ ถ้าจะขายได้ต่ำกว่าราคาทุน ให้ตรวจสอบว่าสหกรณ์มีการพิจารณาตั้งค่าเผื่อการลดลงของมูลค่า และบันทึกบัญชีรวมทั้งมีการเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากมาตรฐานการสอบบัญชีรหัส 540 และหนังสือกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ที่ กษ 0404/ว 26 ลงวันที่ 12 พฤษภาคม 2563 เรื่อง วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ตามมาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินและการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์

การยืนยันยอดกับบุคคลภายนอก

เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้สอบบัญชีต้องให้ความสนใจเป็นพิเศษ ซึ่งการยืนยันยอดเป็นการตรวจสอบให้มั่นใจได้ว่ายอดคงเหลือที่แสดงในงบการเงิน ถูกต้องและมีอยู่จริง

 การส่งหนังสือยืนยันยอดธนาคาร

นับว่าเป็นอีกเรื่องหนึ่งที่ผู้สอบบัญชีต้องให้ความสำคัญซึ่งจะทำให้ผู้สอบบัญชีได้ทราบว่าสหกรณ์ทำธุรกรรมอะไรบ้างกับธนาคาร เช่น เงินฝากธนาคาร เงินเบิกเกินบัญชี เงินกู้ยืม หรือภาระผูกพันอื่น เป็นต้น สหกรณ์ได้บันทึกรายการธุรกรรมนั้นไว้ในบัญชี หรือเปิดเผยข้อมูลในงบการเงินของสหกรณ์ถูกต้องครบถ้วนหรือไม่ การส่งหนังสือยืนยันยอดธนาคาร ควรส่งหนังสือยืนยันยอดธนาคารตามรูปแบบและเงื่อนไขที่ธนาคารกำหนด

ซึ่งสามารถศึกษาเงื่อนไขได้จาก เว็บไซต์ของสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์ (<https://www.tfac.or.th/>) ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีควรวางแผนในการส่งหนังสือยืนยันยอดธนาคาร หากธนาคารมีมาตรการ Work From Home อาจทำให้ได้รับการตอบกลับที่ล่าช้า ซึ่งผู้สอบบัญชี ควรได้รับคำตอบกลับก่อนที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นในรายงานของผู้สอบบัญชี

การยืนยันยอดกับสมาชิก

ผู้สอบบัญชีอาจต้องมีการปรับเปลี่ยนวิธีการจากขอคำยืนยันยอดกับสมาชิกโดยตรง เป็นการส่งหนังสือยืนยันยอด ซึ่งผู้สอบบัญชีสามารถเลือกแบบตอบกลับทุกกรณี หรือแบบตอบกลับ กรณีมีข้อทักท้วงก็ได้ โดยพิจารณาจากการประเมินการควบคุมภายในของสหกรณ์ก่อนวางแผนว่าจะยืนยันยอดแบบไหน จำนวนเท่าใด

สำหรับวิธีการตรวจสอบโดยการยืนยันยอดกับบุคคลภายนอก เรื่องที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษ คือผู้สอบบัญชีต้องมีการตรวจสอบชื่อที่อยู่ในการส่งหนังสือ กับทะเบียนสมาชิกว่าถูกต้อง ตรงกันหรือไม่ อีกทั้งต้องนำหนังสือมาจัดส่งเอง และให้ส่งกลับมายังผู้สอบบัญชีโดยตรง จึงทำให้ผู้สอบบัญชีเชื่อมั่นได้ว่าผู้ตอบหนังสือเป็นความจริง หากผู้สอบบัญชีไม่สามารถใช้วิธีการตรวจสอบนี้ได้หรือไม่ได้รับคำตอบ อาจใช้วิธีการตรวจสอบอื่นที่ทำให้ผู้สอบบัญชีเชื่อมั่นได้ และต้องบันทึกไว้ในกระดาษทำการให้ครบถ้วนด้วย ทั้งนี้ ผู้สอบบัญชีสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 505

การตรวจนับสินค้าคงเหลือ

สหกรณ์บันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือโดยใช้วิธีการบันทึกบัญชีสินค้าคงเหลือเมื่อวันสิ้นปี ทางบัญชี (Periodic Inventory) ดังนั้น วิธีการตรวจนับสินค้าคงเหลือจึงถือเป็นเรื่องสำคัญ ในการตรวจสอบรายการบัญชีสินค้าคงเหลือ ที่ผู้สอบบัญชีต้องให้ความใส่ใจเป็นพิเศษ แต่เนื่องจากสถานการณ์ดังกล่าว อาจทำให้มีข้อจำกัดที่ไม่สามารถเข้าสังเกตการณ์ตรวจนับสินค้าคงเหลือในวันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์ได้ ซึ่งผู้สอบบัญชีใช้ผลจากการประเมินการควบคุมภายในของสหกรณ์ว่ามี การควบคุมภายในดีหรือไม่ และเลือกใช้วิธีการตรวจสอบอื่นทดแทน เช่น

เลื่อนวันตรวจนับสินค้าออกไป และใช้วิธีกระทบยอดกลับมาถึงวันสิ้นปีบัญชี ซึ่งการใช้วิธีนี้หากสหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในไม่ดี ก็จะมีความเสี่ยงสูงเนื่องจากการกระทบยอดไม่ได้เห็นรายการเคลื่อนไหวของสินค้าว่าเกิดขึ้นหรือไม่ เป็นเพียงการกระทบยอดกับเอกสาร หลักฐานการรับและจ่ายสินค้า เช่นใบรับสินค้า ใบเบิกสินค้า ใบเสร็จรับเงินซื้อ-ขายสินค้า เป็นต้น

 กรณีสหกรณ์มีการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินการเพื่อตรวจนับสินค้าทุกเดือน และรายงานผลการตรวจนับให้ที่ประชุมคณะกรรมการดำเนินการทราบทุกครั้ง และผู้สอบบัญชี ได้ใช้วิธีการตรวจนับแบบวนรอบ (Cycle Count) กล่าวคือ ได้กำหนดกลุ่มสินค้าที่ต้องการตรวจนับ เช่น จำแนกสินค้าเป็นกลุ่ม A B และ C (กลุ่ม A : ตรวจนับทุกเดือน / กลุ่ม B : ตรวจนับทุกไตรมาส / กลุ่ม C : ตรวจนับทุกปี) ซึ่งในระหว่างปีได้มีการทดสอบการตรวจนับสินค้าแล้ว ผู้สอบบัญชีอาจพิจารณาว่าจำนวนตัวอย่างที่ได้ทำการตรวจนับมาในระหว่างปี กับการทดสอบระบบการควบคุมภายในเพียงพอแล้วหรือไม่ โดยต้องพิจารณาระบบการควบคุม ภายในช่วงโควิดด้วยว่าเหมือนหรือต่างจากที่ได้ประเมินในช่วงวางแผนงาน หากจำนวนตัวอย่างเพียงพอแล้ว และสหกรณ์มีระบบการควบคุมภายในดี การตรวจนับสินค้า ณ วันสิ้นปีทางบัญชี ก็อาจไม่จำเป็นต้องทำได้ ทั้งนี้ ต้องดูระดับความมีสาระสำคัญของสินค้าคงเหลือนี้ในระดับงบการเงิน และระดับบัญชีประกอบการพิจารณาด้วย

 การใช้วิธี Video Call การใช้วิธีนี้มีเงื่อนไขในการพิจารณา ได้แก่ ลักษณะสินค้า ต้องสามารถแยกความแตกต่างได้ (ข่าวสารที่บรรจุหีบห่อมีฉลากบอกประเภท ปริมาณ ราคา ชัดเจน) หากสินค้าเหมือนกันจนไม่สามารถแยกประเภทโดยการมองผ่าน Video Call ผู้สอบบัญชีไม่ได้รับเชื่อมั่นว่าการตรวจนับมีประสิทธิภาพจริง ไม่ควรเลือกใช้วิธีนี้ กรณีผู้สอบบัญชีเลือกใช้วิธีนี้ ต้องมีการวางแผนกับสหกรณ์ว่าต้องมีการหยุดรายการเคลื่อนไหวสินค้าในวันที่ตรวจนับ และควรให้สหกรณ์ส่งภาพถ่ายเอกสารที่ต้องตรวจตัดยอดซื้อ ขาย (Cut off) ให้ผู้สอบบัญชี ในวันเดียวกับวันที่ตรวจนับผ่าน Video Call และให้สหกรณ์จัดเรียงสินค้าให้เป็นหมวดหมู่ โดยแยกสินค้าเสื่อมสภาพไว้ต่างหาก หากมีสินค้าหลายคลังสินค้าควรตรวจนับพร้อมกัน สิ่งสำคัญในการ Video Call คือบุคคลที่ดำเนินการควรเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ได้รับผิดชอบในการเก็บรักษาสินค้า

ผู้สอบบัญชีสามารถศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมได้จากมาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 501 และ <https://www2.deloitte.com>

เหตุการณ์ภายหลังรอบระยะเวลารายงาน

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังวันสิ้นปีทางบัญชีของสหกรณ์แต่ก่อนที่ผู้สอบบัญชีจะแสดงความเห็นต่องบการเงิน หากมีเหตุการณ์ที่มีผลกระทบต่อกรรับรู้รายการที่มีอยู่ ณ วันที่ในงบการเงิน ให้ผู้สอบบัญชีตรวจสอบว่าสหกรณ์ได้เปิดเผยข้อมูลในหมายเหตุประกอบงบการเงินครบถ้วนแล้วหรือยัง

บทสรุป

การปฏิบัติงานภายใต้สถานการณ์ COVID 19 แม้จะทำให้ผู้สอบบัญชีปฏิบัติงานยุ่งยากขึ้น แต่หากเราเข้าใจว่าเรื่องใดเป็นเรื่องที่ต้องใส่ใจเป็นพิเศษในงานตรวจสอบ เราจะตรวจสอบได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถตรวจสอบได้แบบบรรลุเป้าหมาย และแสดงความเห็นได้อย่างถูกต้อง ถึงกระนั้นต้องไม่ลืมที่ดูแลรักษาสุขภาพให้ห่างไกลจากโควิด 19 Social Distancing ด้วยนะคะ

[บทความนี้เป็นข้อคิดเห็นส่วนบุคคล]

เอกสารอ้างอิง :

- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2563). ระเบียบนายทะเบียนสหกรณ์ว่าด้วยการบัญชีสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร พ.ศ. 2563.
- กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2563). วิธีปฏิบัติทางบัญชีเกี่ยวกับลูกหนี้ตามมาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินและการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 501 หลักฐานการสอบบัญชี ข้อพิจารณาเพิ่มเติมเฉพาะรายการ. กรุงเทพฯ : สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 505 การขอคำยินยอมจากบุคคลภายนอก. กรุงเทพฯ : สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.
- สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์. (2560). มาตรฐานการสอบบัญชี รหัส 540 การการตรวจสอบประมาณการทางบัญชี รวมถึงประมาณการทางบัญชีที่เกี่ยวกับมูลค่ายุติธรรมและการเปิดเผยข้อมูลที่เกี่ยวข้อง. กรุงเทพฯ : สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์.

เว็บไซต์

- <https://www.daa.co.th/> (บริษัทสอบบัญชีธรรมนิติ จำกัด).
- <https://www2.deloitte.com>.
- <http://tfac.or.th>. (สภาวิชาชีพบัญชี).
- <http://www.sites.google.com>.

อ่านบทความทั้งหมดได้ที่เว็บไซต์กลุ่มวิจัยและพัฒนา

https://research.cad.go.th/more_news.php?cid=8&filename=index

